

naar de Openbare Aanklager van het Internationale Strafhof. Tevens legde de Raad Libië een reeks strafmaatregelen op, waaronder een wapenembargo. Ook vaardigde hij tegen een aantal met naam en toenaam genoemde hoge functionarissen van het Libische regime een reisverbod uit en legde hij alle lidstaten de verplichting op om de financiële en andere tegoeden van de familie van kolonel Gaddafi te bevriezen.

In Resolutie 1973 van 17 maart jl. ging de Raad, in reactie op de dreigende aanval door het Gaddafi-regime op de stad Benghazi, nog een aantal stappen verder. Met 10 stemmen voor en 5 onthoudingen (Brazilië, China, Duitsland, India en Rusland) stelde de Raad een vliegverbod (*no-fly zone*) boven Libië in en machtigde hij lidstaten om "alle noodzakelijke maatregelen" (lees: gebruik van geweld) te nemen om burgers en door burgers bevolkte gebieden in Libië te beschermen alsmede om het wapenembargo en het vliegverbod te handhaven. Deze Resolutie 1973 vormde de volkenrechtelijke grondslag voor de militaire acties van NAVO-landen in Libië, voornamelijk uitgevoerd via luchtbombardementen. Zonder twijfel zijn deze acties voor de opstandelingen onmisbaar geweest bij hun uiteindelijk succesvolle pogingen het regime-Gaddafi ten val te brengen.

Na Libië brak ook een grootschalige volksoptocht uit in Syrië. Het regime van President Assad kreeg weliswaar

veel internationale kritiek van de VN te verduren (in het bijzonder ook van Secretaris-generaal Ban Ki-moon), maar raakte niet zo geïsoleerd als dat van Gaddafi in Libië. Pogingen om sancties tegen Syrië af te kondigen stuitten begin oktober op een veto van China en Rusland. Kennelijk zijn hier de geesten nog niet rijp om de Syrische burgerbevolking echt de helpende hand te bieden. Wel heeft de VN-Mensenrechtenraad een eigen onderzoek naar de feiten gelast. Daarnaast dreigde de VS een lidmaatschapsaanvraag van Palestina met een veto te blokkeren. Een en ander illustreert de complexiteit van de politieke situatie in de Arabische regio en in het Midden-Oosten alsmede van de grenzen die het internationale recht daarbij kan spelen. Toch gloort er als gevolg van de VN-aanpak van de Arabische lente ook hoop. Nooit eerder schaarden de Verenigde Naties zich zo onomwonden achter een grootscheepse democratiseringsbeweging in de wereld. Zelden handelde de Veiligheidsraad zo slagvaardig en autoriseerde hij verregaande dwangacties. Het is inspirerend dat dit kon geschieden op basis van het nieuwe beginsel van R2P. Ook de directe doorverwijzing van de situatie in Libië naar het Internationale Strafhof duidt op een nieuwe samenhangende aanpak. Tegelijkertijd is het verre van duidelijk of zich hiermee een nieuwe trend heeft ingezet. Eén zwaluw boven Libië brengt nog geen zomer in de Arabische lente. •

De koning is dood, lang leve Henk en Ingrid!

Bart van der Sloot¹

De plannen van diverse politieke partijen om vóór de aanstaande abdicatie een republiek of een ceremoniële monarchie in te voeren, waarbij de koning geen deel uitmaakt van de regering, de wetten niet langer van zijn signatuur voorziet en geen rol speelt in het formatieproces, sluiten aan bij een algemene democratiseringstendens. Echter, niet alleen miskent dit voorstel de fundamentele waarde van de monarchie, het draagt er tevens aan bij dat het volk de positie krijgt die ooit aan de monarch toekwam, namelijk die van ongecontroleerd potentiaat.

De waarde van de koninklijke familie is niet slechts gelegen in smeuge verhalen omtrent buitenechtelijke relaties en kinderen, noch in de schone glimlach van Maxima of het achterwerk van Philippa Mid-

dleton. Naast de ervaring en neutraliteit van de koning, komen de merites van de monarchie voornamelijk tot uitdrukking op de momenten waarin het democratische proces hapert of ontspoord. Terwijl overleg en compromisvor-

ming tussen verschillende politieke partijen normaal gesproken slechts vallen toe te juichen, aangezien die het begrip van de wederzijdse standpunten vergroten, kost dit proces in crisismomenten soms simpelweg te veel tijd.

Een voorbeeld hiervan is de noodtoestand: in het geval een land wordt binnengevallen door een vreemde mogendheid staan voortvarendheid en daadkracht voorop. Zo geschiedde het dat toen de Duitse troepen Nederland binnenvielen, men het in het Nederlandse parlement niet snel genoeg eens kon worden over een volmachtverlening aan de regering, zodat deze althans juridisch gezien onvoldoende middelen bezat om daadkrachtig verzet te plegen tegen de bezetters. Daarenboven was het niet het door en door verdeelde Londense kabinet, onder leiding van minister-president De Geer die wilde collaboreren met de Duitsers, dat de feitelijke besluitvorming in de hand nam, maar koningin Wilhelmina. Snelle en eenduidige beslissingen zijn in tijden van nood onontbeerlijk.

Daarnaast zijn er momenten waarop parlementariërs niet alleen lang delibereren alvorens consensus te bereiken, ook zijn er momenten waarop men hierin faalt. Men hoeft maar een blik over de zuidelijke landsgrens te werpen om te zien hoe de positie van de koning in een dergelijke situatie onmisbaar is. Hij fungeert niet alleen als symbool van de natie en eenheid van het volk, tevens is hij in toenemende mate betrokken bij het nemen van concrete beslissingen.

Tot slot zijn er situaties waarin de democratische macht wel tot een beslissing kan komen, maar deze niet ten goede komt aan de natie in zijn geheel of een bepaalde minderheid benadeelt. Bij de heerschappij van de meerderheid bestaat altijd het gevaar dat een minderheid wordt onderdrukt: de zogenoemde tirannie van de meerderheid. Daarnaast kan het voorkomen dat het volk, zelfs in meerderheid, opportunisme en eigen gewin laat prevaleren boven het landsbelang en een langetermijnvisie.

Wie ook de macht heeft, checks and balances en een vorm van machtscheiding zijn onmisbaar in een rechtsstaat. Thans is er echter een tendens gaande waarin elke beteugeling van de democratische macht van de hand wordt gewezen. De beperking van de rol van het staatshoofd valt in deze lijn te scharen, maar ook het recente verzet tegen het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het voorstel om rechters niet langer voor het leven te benoemen en het plan om Eerste Kamerleden niet langer indirect, maar direct te verkiezen. Alle voorstellen

leiden ertoe dat het volk, vertegenwoordigd door de parlementariërs, niet meer wordt beperkt in zijn macht.

Daarbij komt dat parlementariërs niet langer fungeren als kritisch klankbord, maar als holle echoput voor de stem van het volk. Sinds de Fortuynrevolutie en de opkomst van de Leefbaarpartijen menen politici in toenemende mate dat het hun taak is de onderbuikgevoelens van de man op de straat onweersproken en ongenueanceerd te verwoorden.

Parlementariërs fungeren als holle echoput voor de stem van het volk

Niet alleen populistische partijen als de SP en de PVV, ook de VVD neemt in toenemende mate een dergelijke positie in en in zijn onlangs gehouden speech over populisme stelt Maxime Verhagen dat vragen als 'Waarom passen de nieuwkomers zich niet aan ons aan?', 'Ze pikken toch niet de baan van mijn zoon in?' en 'Waarom bemoeit Brussel zich überhaupt met ons?' niet moeten worden weersproken, maar serieus moeten worden genomen. Daarmee behoren parlementariërs die uitleggen dat zaken soms gecompliceerder zijn dan ze aanvankelijk lijken tot het verleden.

Door de recente ontwikkelingen verdwijnen de bestaande beperkingen op de democratische macht. Toegegeven, er zijn nog geen concrete aanwijzingen dat dit tot misbruik zal leiden, hetzelfde moet evenwel worden gezegd over de huidige monarchie. Het gaat er in een rechtsstaat dan ook niet om concrete gevaren of misstanden aan te pakken, maar die te voorkomen door het scheiden van machten en het inbouwen van waarborgen. In de huidige tendens verandert de democratische macht echter steeds verder in een ongecontroleerde alleenheerschappij en krijgt het volk steeds meer de positie die ooit aan de monarch toekwam. De koning is dood, lang leve Henk en Ingrid! •

Auteur

1. Mr. drs. B. van der Sloot is onderzoeker aan het Instituut voor Informatie Recht (IVIR) van de Universiteit van Amsterdam